

Neustrašiva šaka hrvatskih korijena

Tekst: DANE MATAIĆ PAVIČIĆ

Juan Budinich Taborga bio je sanjar, boksač i učitelj boksa, utemeljitelj boksačkog športa u rodnom Čileu i na Kubi, športski velikan i velikan naše male Hrvatske, domovine njegova oca Marka Budinića Škrabonje (Ilovik 1854. - Tocopilla 1903.)

Fotografija Juana Budinicha Taborge iz obiteljskog albuma njegove praunuke Paule Alejandre

Nazivali su ga bjelosvjetskom skitnicom, pustolovom, čak i lupežom, a on je bio samo zaljubljenik u boks. Bio je sanjar, boksač i učitelj boksa, utemeljitelj boksačkog športa u rodnom Čileu i na Kubi, športski velikan i velikan naše male Hrvatske, domovine njegova oca Marka Budinića Škrabonje (Ilovik 1854. - Tocopilla 1903.).

Već utabanim iseljeničkim putovima prema bo-ljem sutra otišao je Marko zajedno s bratom Mate-jom u nepoznati svijet i zaustavio se u Čileu, 1878. u lučkom gradu Tocopilla. Marko je bio kapetan Austro-Ugarske trgovačke mornarice čiji su brodovi doplovljavali do sjevernog Čilea i u njegove pacifičke lukē Iquique, Tocopilla, Antofagasta i Coquimbo, u kojima se utovarivao bakar i salitra, bijelo zlato kako su to prirodno biljno gnojivo nazivali i hrvatski doseljenici. Upravo su tamo krišom ostajali i brojni drugi njegovi zemljaci s Kvarnera školovani u po-morskim učilištima Malog Lošinja i Bakra...

Juan se rodio 11. srpnja 1880. u gradu Coquimbu, luci na Pacifiku gdje se otac Marko našao na poslovnom putovanju, zaljubio i oženio Delfinu Taborga Velazco. Uskoro se obitelj preselila u Tocopillu gdje je Juan završio i školu. Malo se o njemu zna i na Kubi i u Čileu, a još manje u Sjevernoj Americi, domovini boksa. Najmanje se znalo u Hrvatskoj, domovini njegova oca koji je 1907. i sahranjen na Iloviku.

Nakon osnovne, Juan Budinich Taborga upisao je 1892. godine pomorsku školu (Escuela Naval) u Valparaísu, nastavljajući pomorsku tradiciju više gene-racija Budinića koji su svoje školovanje završavali u Pomorskoj školi u Malom Lošinju (utemeljena 1804. godine). Nakon oštrog sukoba s jednim od nastavnika, napušta školu i rodni Čile.

Na brodu prema Sjevernoj Americi, 1895. upo-znaje Irca, kovača po zanimanju, ali i boksača, pre-zimenom MacDonald, koji ga je podučio osnovnim pokretima i vještinama boksačkog športa. U Americi završava školu i postaje pomorski časnik. Uz školu, pohađao je boksačka natjecanja u kojima se sam okušao, najprije šakanje, a potom i moderni boks s rukavicama. Ring je postao njegova opsesija...

Njegov je prvi trener bio čuveni James Corbett, kasniji prvak SAD u teškoj kategoriji. Corbettu je bio i sparing partner. Godine 1900. sa svojih 20 godina vraća se u Čile u Valparaiso i sudjeluje u boksačkim okršajima, na divlje, za okladu. U jednom lokalnu u ulici Urreola boksalo se bez rukavica, a mečevi su završavali tek kad je protivnik bio u nesvijesti. Glavna zvijezda sa svojim egzibicijama bio je, naravno, Juan Budinich Taborga, okušani istrenirani borac u američkim ringovima.

Uskoro, 1902. mogli su se u Čileu organizirati pro-fesionalni boksački susreti. Juan Budinich se seli u obližnji Santiago. U kazalištu glavnog grada Santia-

ga, susreli su se Budinich i crnomanjasti Amerikanac Frank Jones o kojem se ništa nije znalo. Kroničari toga vremena su zapisali: "U jednom uglu ringa, crni Frank Jones, u drugom neumorni Budinich. Kazalište dupkom puno. Treslo se kazalište, navijači su gromoglasno navijali i bodrili hrabre i zakrvavljene borce".

Budinich ga je nokautirao u šestoj rundi i time ušao u povijest. Potom je s jednim prijateljem, Englezom Johnom Dalyjem, također boksačem, osnovao klub kojeg su nazvali "La Filarmónica del huaso Rodríguez". Budinich postaje prvi Čileanac koji je legalno organizirao prvi boksački klub i započeo "školu" boksačkog sporta u Čileu, te tako postao njegov utemeljitelj. Tih se godina bavio i sportskim novinarstvom: prevodio je tekstove o boksu iz američkih časopisa publicirajući ih u dnevnim novinama La Unión.

Uskoro, 1903. godine, nakon smrti oca, nemirni Budinich napušta svog partnera i rodni Čile i odlazi u SAD. Odlazi u New York, studira medicinu četiri godine (1903.-1906.), i boksa naravno. Na sveučilištu Columbia, dvije godine pohađa predavanja iz fizičkog odgoja i boksa. Predstavljao se kao prvi Čileanac koji se upisao na ovo prestižno učilište. Putuje i u Japan, ostaje na putu gotovo dvije godine (1907.-1908.). Parobrodom Colón vraća se u New York, boksa svakog vikenda da bi bio zapažen i zaradio novac.

Godine 1908. odlazi u Panamu, parobrodom na kojem je morao biti ložač kako bi si platio kartu. Najpoznatiji meč u Panami bio je onaj protiv izvjesnog Odonu koji je bio lokalni strah i trepet. Na kladionici je Budinich gubio, ali ga je ipak pobijedio na bodove u 10. rundi i zaradio spasonosnih 5.000 dolara.

U useljničkom registru Ellias Islanda registriran je njegov dolazak iz Paname u New York 29. rujna 1909. Izjavio je da je student i da je već bio u SAD-u, u New Yorku 1906. godine. Nastavlja s borbama s raznim ishodima. Boks postaje sve popularniji, kladenje na "svog boksača" pokreće sve veće sume novca. New York je postao svojevrсна meka profesionalnog boksačkog sporta. Poznato je da tih godina nijedan boksač nije ulazio u ring manje od 10 puta mjesečno, a često i nekoliko puta u istoj noći. Naš je Juan sigurnu plaću zarađivao kao konobar, naučio je engleski i trenirao u lokalnim sportskim dvoranama.

Godine 1910. ukrcao se na drugi parobrod, ovaj put u pravcu Havane na Kubi. Ubrzo je u dvorištu dnevnog lista El Havanero unajmio lokal za treninge, opremio ga i okupio mlade Kubance kojima je prenosio svoja boksačka znanja. U njegovu su akademiju dolazili mladi iz raznih društvenih slojeva i zanimanja. Dobio je i mjesto instruktora boksa u ekskluzivnom Vedado Tennis Club. Tu je podučavao sinove "tajkuna" i uz svoju akademiju postao i poznati organizator boksačkih susreta.

Dvije godine kasnije organizirao je svoj prvi nastup. Nakon što je uspio skupiti pet tisuća navijača, susreo se s Jackom Ryanom, Amerikancem prestižnog boksačkog ugleda. Izgubio je već u drugoj rundi, ali organizira novi meč, ovaj puta s Johnom Lesterom Johnsonom, vrlo poznatim američkim boksačem teške kategorije. Opet je dobio batina i bio nokautiran. I to već u prvoj rundi.

Unatoč svojim boksačkim porazima, Budinich je svojim djelovanjem na popularizaciji boksačkog sporta, obučavanjem mladih boksača i organiziranjem mečeva, ostao zapisan kao utemeljitelj boksa na Kubi. O tome govore razni napisi u kubanskom sportskom tisku i stručnim publikacijama. Slavjen je kao boksački velikan Kube sve do naših dana. O tom svjedoči i prepiska koju je autor članka održavao s novinarom Miguelom Cabrera Peña, kubanskim dopisnikom iz Santiaga i raznim drugim autorima kao što je Nenad Goll, uspješni urednik časopisa Matica u HMI koji je Budinicha uvrstio u svoju novu knjigu.

Korisne informacije o Budinichu autor je pronašao i u Malim novinama, časopisu hrvatske naseobine u Punta Arenasu, Čile br. 87/35 iz 2010. godine koje je podastro Elías Reyes González iz radio postaje Bio Bio, a u Male novine (utemeljene 1905. godine) prenio dopisnik Mario Galetovic Sapunar, ugledni spisatelj, potomak doseljenika s Brača.

Juan Budinich Taborga je ostavio potomke koji žive u Santiagu. Oženio se na Kubi 1910. sa Španjolkom, siromašnom doseljenicom Mariom González Suárez. Imali su troje djece: Blancu, Lucíu i Juan Germána.

"Sin Juan Germán se oženio s Emom Santander Martí, imali su petero djece i među njima Juan Enrique Budinich Santander, moj tast", napisao je autoru članka susretljivi i vrijedni Rafael de la Maza iz Santiaga, suprug Paule Alejandre i otac Sofije, Rafaela, Bernardite i Jacinte Beatriz.

Naš Juan se vratio u Čile i posvetio davanju poduke iz boksačkog sporta.

Otvorio je sportsko vježbalište na uglu Ahumade i Monede u samom centru Santiaga. Podučavao je učenike na dva sveučilišta. Izgubio je puno novca na Trgovačkoj burzi, izgorjela mu je kuća. Godine 1945. Boksački savez Čilea dodijelio mu je doživotnu mirovinu, ali je Budinich iste godine umro u kolima Hitne pomoći u Santiagu, 29. srpnja 1945. od upale pankreasa.

Iako se neki autori, kao Rodrigo Fluxa, novinar sportske rubrike u listu El Mercurio od 7. prosinca 2008. pitaju radi li se o šarlatanu, avanturistu ili pioniru boksačkog sporta, Juan Budinich Taborga ostaje naš entuzijast, neustrašivi borac koji je prošao trnovit put do slave utemeljitelja boksa u Čileu i na Kubi, čiji su korijeni tu, pored nas, na otoku Iloviku u Hrvatskoj.

Valparaíso - Pomorska škola ili Escuela Naval (sagrađena 1887.) koju je pohađjao Juan Budinich Taborga i gdje je počeo boksat.